תא שמע דתני רבה בר שמואל עוברה שהריחה מאכילין אותה עד שתשוב נפשה ומי שנשכו כלב שוטה מאכילין אותו מחצר כבד שלו והחושש בפיו מטילין לו סם בשבת דברי ר"א בר' יוסי שאמר משום ר' מתיא בן חרש וחכמים אומרים בזו ולא באחרת בזו אהייא אילימא אעוברה פשיטא עוברה מי איכא למאן דאמר דלא אלא לאו אסם שמע מינה רב אשי אמר מתני' נמי דיקא ועוד אמר רבי מתיא בן חרש החושש בפיו מטילין לו סם בשבת ולא פליגי רבנן עליה ואם איתא דפליגי רבנן עליה ליערבינהו וליתנינהו וליפלגו רבנן בסיפא ש"מ: מפני שספק נפשות הוא וכו': ל"ל תו למימר וכל ספק נפשות דוחה את השבת אמר רב יהודה אמר [א]רב [א]לא ספק שבת זו בלבד אמרו אלא אפילו ספק שבת אחרת היכי דמי כגון דאמדוה לתמניא יומי ויומא קמא שבתא מהו דתימא ליעכב עד לאורתא כי היכי דלא ניחול עליה תרי שבתא קמ"ל תניא נמי הכי [ב]מחמין חמין לחולה בשבת בין להשקותו בין להברותו ולא שבת זו בלבד אמרו אלא לשבת אחרת ואין אומרים נמתין לו שמא יבריא אלא מחמין לו מיד מפני שספק נפשות דוחה את השבת ולא ספק שבת זו אלא אפי' ספק שבת אחרת [ג]ואין עושין דברים הללו לא ע"י נכרים ולא ע"י [א] כותיים אלא ע"י גדולי ישראל ואין אומרין יעשו דברים הללו [ג]לא ע"פ נשים ולא ע"פ כותיים אבל מצטרפין לדעת אחרת ת"ר [ג]מפקחין פקוח נפש בשבת והזריז ה"ז משובח ואין צריך ליטול רשות מב"ד הא כיצד ראה תינוק שנפל לים פורש מצודה ומעלהו והזריז ה"ז משובח ואין צריך ליטול רשות מב"ד ואע"ג דקא צייד כוורי ראה תינוק שנפל לבור עוקר חוליא ומעלהו והזריז ה"ז משובח ואין צריך ליטול רשות מב"ד אע"ג דמתקן דרגא ראה שננעלה דלת בפני תינוק שוברה ומוציאו והזריז ה"ז משובח ואין צריך ליטול רשות מב"ד ואע"ג דקא מיכוין למיתבר בשיפי מכבין ומפסיקין מפני הדליקה בשבת והזריז ה"ז משובח ואין צריך ליטול רשות מב"ד ואע"ג דקא ממכיך מכוכי וצריכא דאי אשמועינן ים משום דאדהכי והכי אזל ליה אבל בור דקא יתיב אימא לא צריכא ואי אשמועינן בור משום דקא מיבעית אבל ננעלה דלת אפשר דיתיב בהאי גיסא ומשביש ליה באמגוזי צריכא: מכבין ומפסיקין: למה לי [ד]דאפי' לחצר אחרת אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל [ד]לא הלכו בפקוח נפש אחר הרוב[ה] היכי דמי אי נימא דאיכא תשעה ישראל וכותי אחד ביניהו רובא ישראל נינהו [ו](אלא) פלגא ופלגא [ז]ספק נפשות להקל אלא דאיכא תשעה כותיים וישראל אחד הא נמי פשיטא דהוה ליה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי [ה]לא צריכא דפרוש לחצר אחרת מהו דתימא [ח]כל דפריש מרובא פריש קמ"ל דלא הלכו בפקוח נפש אחר הרוב איני והאמר ר' אסי א"ר יוחנן תשעה כותיים וישראל אחד באותה חצר מפקחין בחצר אחרת אין מפקחין לא קשיא הא דפרוש כולהו הא [י]דפרוש מקצתייהו ומי אמר שמואל הכי והתנן [ט]מצא בה תינוק מושלך אם רוב כותיים כותי ואם רוב ישראל ישראל מחצה על מחצה ישראל ואמר רב לא שנו אלא להחיותו אבל [ז]לייחסו לא ושמואל

ת"ש דתני רב יוסף עוברה שהריחה וכו' ומי שנשכו וכו' והחושש בפיו וכו' וחכ"א בזו. אנו מודים ולא באחרת: בזו אהייא אי נימא אעוברה פשיטא. וכי עוברה שהריחה ר' מתיא קתני לה סתמא היא: אלא לאו אסם. קיימי דאילו אחצר כבד תנן פלוגתא במתני' ש"מ דבסם מודו: לא ספק שבת זו בלבד. לא שיהא ספק הנפשות לשבת זו אלא אפילו אין הספק לשבת זו דפשיטא לן דהיום לא ימות אלא ספק שאם לא יעשו לו היום שמא ימות לשבת הבאה: והיכי דמי כגון דאמדוה. רופאים לעשות לו הרפואה שמנה ימים: להברותו. רחילה שמא יבריא מאליו: על פי נשים. אם נשים או כותים אומרים צריך אין מחללין על פיהן: אבל מצטרפין לדעת אחרת. כגון שנים אומרים צריך ושלשה אומרים אין צריך ואשה או כותי אומרים צריך מצטרפין למהוי פלגא ופלגא (א) וספק נפשות להקל: פקוח. דשקומברנ"ש בלע"ז בכל דבר שצריך לו לנפש להעביר סכנת מות: ואע"ג דלייד כוורי. עמו כל הני אע"ג דקאמר הכא משנה יתירה דייק דקתני ואינו צריך ליטול רשות למה ליה דתני הכא הא תני ליה והזריז ה"ז משובח אלא הא אתא לאשמועינן שאפי' הוא צריך לדבר: עוקר חוליא. כדי להשפיל שפת הבור ויהא נוח ליכנס: ננעלה דלת. והתינוק נבעת: למתבר' בשיפי. נסרים שצריך להם לישנא אחרינא בשיפי קיסמין להדלקה: ומפסיקין מפני הדליקה. בכלים של מתכת או של חרס מלאים מים ודליקה שיש בה סכנת נפשות קאמר: דקא מכיך מכוכי. משפיל ומניע הגחלים לצלות עליהם לערב: דאדהכי והכי. אם ילך לבית דין לישאל אזיל ליה לאיבוד: משבש ליה. מפתהו ומקרקש לו אגוזים: דאפילו לחצר אחרת. דליקה בחצר זו ונפשות בחצר אחרת והם חולים או קטנים: לא הלכו בפיקוח נפש אחר הרוב. דאם ספק כותי או ספק ישראל מפקחין ואע"ג דרובא כותים הוו התם: אי נימא תשעה ישראל וחד כותי. ונפל' מפולת על אחד מהן ואין ידוע אם ישראל אם כותי הוא: אלא דאיכא תשעה כותים וחד ישראל. ואשמועינן דאף על גב דרובא כותים חיישינן שמא ישראל הוא ומפקחין הא נמי פשיטא דקי"ל כל קבוע כמחצה על מחצה דמי דנפקא לן בסנהדרין [י] ובכתובות [י] מואארב לו פרט לזורק אבן לגו: לא צריכא דפרוש לחצר אחרת. ושם נפלה על האחד מפולת דבכל דוכתא אמרינן כל דפריש מרובא פריש במידי דניידי והכא לא אמרי' הכי ואע"ג דפרישתן כולהו ניידי: הא דפרוש כולהו. הואיל ואיתחזק ישראל בהאי חצר שנפלה בו מפולת מפקחין ואע"ג דניידי (ליה) לא אזלינן בתר רובא: הא דפרוש מקצתייהו. ולא ידעינן אי הוה ישראל בהאי חצר אזלינן בתר רובא הואיל ולא איתחזק: והא תנן תינוק מושלך. משנה היא בסדר טהרות בעיר שישראל וכותים דרים בה: לא שנו. דאם רוב ישראל מחזקינן ליה לישראל אלא להחיותו: אבל לייחסו. כגון אם נקבה היא שיהא כהן מותר בה לא ואפי' ליכא למיחש לאסופי כגון הנך דאמרי' במס' קידושין (דף עג.) תלי בדיקולא תלי פיתקא רמי חומרא משלטי הדמי' חיישינן שמא כותית היא וגיורת אסורה לכהונה ואע"ג דרוב ישראל מעלה עשו ביוחסין דבעינן תרי רובי כדאמרי' בכתובות בפ"ק (דף טו.): ושמואל

אלא בגדולי ישראל. ואפי' היכא דאפשר בנכרי מצוה בישראל שמא יתעצל הנכרי ולא יעשה ויבא לידי סכנה: **מכבין** ומפסיקין בפני הדליקה. תימה לי דהוה ליה זו ואין צריך לומר זו כיון דאפי' לכבויי שרי כ"ש להפסיק [א] וי"ל אפי' לאתויי כלים דרך רשות הרבים ולהפסיק בהן דס"ד אמינא דווקא לכבויי שרי אבל כולי האי להביא כלים דרך רשות הרבים מלאים מים דאיכא תרתי הוצאה והכנסה וגרס כיבוי ועוד ס"ד אמינא כיבוי שרי טפי שהוא ברור יותר שיציל אבל להביא כלים דילמא קודם שיביאם תעבור הדליקה ונמצא שחילל שבת שלא לצורך קמ"ל: **הא** דפרוש כולהו הא דפרוש מקצתייהו. נראה לפרש דפרוש כולהו לחצר אחרת ויצאו גם משם ולא נשאר בהם עד אחד שנפלה עליו מפולת דאי פרוש לחצר אחרת ולא יצאו משם מה לי חצר זו מה לי חצר אחרת הא דפרוש מקצתייהו שלא פירש מכאן לאותה חצר אחרת אלא אחד:

ולפקח

עין משפט נר מצוה

עו א מיי' פ"ב מהלכות שבת הלכה ב סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סי' שכח סעיף יא:

עז ב מיי' שם הלכה ג סמג שם טוש"ע שם סעיף יב:

עח ג מיי' שם הלכה טו יז סמג שם טוש"ע שם סעיף יג [וסימן שכט סעיף א]:

עט ד ה ו מיי' שם הל' כ כא סמג שם טוש"ע שם סי' שכט סעיף ב:

פ ז מיי' פט"ו מהלכות איסורי ביאה הלכה כה טוש"ע אה"ע סי' ד סעיף לג:

רבינו חננאל

ואסיקנא אלא למעוטי סם. אמר רב אשי ממתניתין נמי שמעת לה, מדלא קתני מי שנשכו כלב שוטה אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו, והחושש בפיו אין מטילין לו סם בשבת, ור' מתיא בן חרש מתיר בשניהם. אלא במי שנשכו כלב שוטה פליגי ובהא לא פליגי. ש"מ במטילין לו סם בשבת לא פליגי ש"מ. וכל ספק נפשות דוחה את השבת. תניא מחמין לו חמין לחולה בשבת בין להשקותו בין ל[ה]ברותו, ואין אומרים נמתין היום שמא יבריא ולא נחלל את השבת, אלא מחמין לו מיד. וספקו דוחה את השבת, ולא ספק שבת זו אלא ספק שבת אחרת. ואין אומרים יעשו דברים הללו על ידי גוים ולא על ידי קטנים אלא על ידי גדולי ישראל. ואין עושין דברים הללו לא על ידי נשים ועל ידי כותים, אבל מצטרפין לדעת אחרתא. ת"ר מפקחין פקוח נפש בשבת והזריז הרי זה משובח ואין צריך ליטול רשות מבית דין. כיצד, ראה תינוק נפל לים פורש מיד מצודה ומעלהו [ואע"ג] דצייד כוורי. ומי שראה תינוק נפל לבור עוקר חוליא מיד בשבת ומעלהו, ואע"ג דקא עביד דרגא. וכן מי שראה שננעלה דלת בפני תינוק שוברה ומוציא התינוק, אע"ג דשקיל לה בשופינא. מכבין ומפסיקין מפני הדלקה בשבת. ובכל אלו כולן הזריז הרי זה משובח ואין צריך ליטול רשות מבית דין. ירושלמי תני הזריז משובח והנשאל (א) והשואל הרי זה שופך דמים. ר' חייה בשם ר' יוחנן מבוי שכולו גוים וישראל אחד דר בתוכו, נפלה בתוכו מפולת מפקחין עליו בשב[י]ל ישראל שבו, עד איכא ב' אמוראין חד אמר עד חוטמו וחד אמר עד טיבורו. אמר שמואל לא הילכו בפקוח נפש אחר הרוב כו' הא דרב דאמר [לא שנו אלא להחיותו ושמואל דאמר לפקח עליו] את הגל כו' כבר פירשנוהו ב) בבבא קמא.

א) בירושלמי לפנינו הגי' והנשאל ה"ז מגונה והשואל ה"ז שופך דמים וכ"ה בהגהת מיימון בפ"ב משבת ועי' בתה"ד סי' נח. ב) אולי צ"ל בפ"ק דכתובות דף טו ע"ב.

מסורת הש"ס

א) [גיר' הרי"ף ורא"ש שמואל], ב) [תוספתא שבת פט"ז הי"ב], ג) [עיין שינוי נוסחאות בהרא"ש ובב"י], ד) [גי' רי"ף ורא"ש א"ר אלעזר לא נצרכ' אלא לחצר אחרת], ה) [ב"ק מד: סנהדרין עט. כתובות טו.], ו) [צ"ל אי נמי וכן איתא בכתובות ובב"ק ובסנהד'], ז) [שבת קכט. וש"נ], ח) [יבמות טז: כתובות טו. זבחים עג.], ט) כתובות טו: מכשירין פ"ב מ"ז, י) [דף עג.], כ) [דף טו.],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל כו'. מצטרפין למהוי פלגא ופלגא. נ"ב וקשה הרי בדף פג. מבואר דבספק נפשות לא אזלינן בתר רוב דעות רק מאכילין אותו מיד. א"כ למה לי להצטרף דעת אשה או כותי דהרי כששנים אומרים צריך אף ג' אומרים לא צריך אזלינן להקל ע"כ נ"ל דלאיתא בגמ' כששנים אומרים אינו צריך וא' אומר צריך דצריך הצטרפות אשה שאומרת ג"כ צריך והוי"ל פלגא ופלגא אבל כששנים אומרים צריך או אין צריך הצטרפות אף אם ג' אומרים אין צריך וכן פסק בטור או"ח סי' תרי"ח כששנים אומרים צריך או אף ק' אומרים אינו צריך לא אזלינן בתר רוב דעות אבל כששנים אומרים צריך וא' אומר אינו צריך אזלינן בתר רוב דעות גם בהרא"ש ז"ל כתב דרש"י ז"ל לא סבירא ליה לאוקימתא דלעיל בגמרא אבל מ"מ לפוסקים דס"ל לאוקימתא דלעיל צ"ל כמו שכתבתי:

הגהות הגר"א

[א] ולא ע"י קטנים אלא כו' כצ"ל:

לעזי רש"י

דשקומברנ"ש [דישקומברימינ"ט]. חילוץ.

מוסף רש"י

ספק נפשות. דיני נפשות, דהא והצילו העדה כתיב (כתובות טו. ב"ק מד: סנהדרין עט.).

מוסף תוספות

א. [ו]כיון דאמר מכבין מפסיקין ל"ל. תוס' הרא"ש.

תוס' ישנים

לא צריכה דפרוש לחצר אחרת. כלומר שפירשו כולם לחצר אחרת, ונפל הגל על אחד מהם.

ושמואל אמר לפקח עליו את הגל כי איתמר דשמואל ארישא איתמר אם רוב כותיים כותי אמר שמואל ולענין פקוח נפש אינו כן אם רוב כותיים כותי למאי הילכתא אמר רב פפא להאכילו נבלות אם רוב ישראל ישראל למאי הילכתא להחזיר לו אבידתו מחצה על מחצה ישראל למאי הילכתא אמר ריש לקיש לנזקין היכי דמי אי נימא דנגחיה תורא דידן לתורא דידיה נייתי ראיה ונשקול לא צריכא דנגחיה תורא דידיה לתורא דידן פלגא יהיב ליה אידך פלגא נימא ליה אייתי ראיה דלאו ישראל אנא ושקול: מי שנפל עליו מפולת וכו': מאי קאמר לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא ספק הוא שם ספק אינו שם דאי איתיה חי הוא דמפקחין אלא אפילו ספק חי ספק מת מפקחין ולא מיבעיא ספק חי ספק מת דישראל אלא אפילו ספק כותי ספק ישראל מפקחין: מצאוהו חי מפקחין: מצאוהו חי פשיטא לא צריכא דאפי' לחיי שעה: ואם מת יניחוהו: הא נמי פשיטא לא צריכא (א) לר' יהודה בן לקיש דתניא אין מצילין את המת מפני הדליקה אמר רבי יהודה בן לקיש שמעתי שמצילין את המת מפני הדליקה ואפילו רבי יהודה בן לקיש לא קאמר אלא מתוך שאדם בהול על מתו אי לא שרית ליה אתי לכבויי אבל הכא אי לא שרית ליה מאי אית ליה למעבד תנו רבנן עד היכן הוא בודק עד חוטמו ויש אומרים עד לבו בדק ומצא עליונים מתים לא יאמר כבר מתו התחתונים מעשה היה ומצאו עליונים מתים ותחתונים חיים נימא הני תנאי כי הני תנאי דתניא מהיכן הולד נוצר מראשו שנאמר 1 ממעי אמי אתה גוזי ואומר 2 גזי נזרך והשליכי אבא שאול אומר מטיבורו ומשלח שרשיו אילך ואילך אפילו תימא אבא שאול עד כאן לא קא אמר אבא שאול התם אלא לענין יצירה דכל מידי ממציעתיה מיתצר אבל לענין פקוח נפש אפי' אבא שאול מודי דעיקר חיותא באפיה הוא דכתיב 3 כל אשר נשמת רוח חיים באפיו אמר רב פפא מחלוקת ממטה למעלה אבל ממעלה למטה כיון דבדק ליה עד חוטמו שוב אינו צריך דכתיב כל אשר נשמת רוח חיים באפיו וכבר היה ר' ישמעאל ורבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה מהלכין בדרך ולוי הסדר ורבי ישמעאל בנו של רבי אלעזר בן עזריה מהלכין אחריהן נשאלה שאלה זו בפניהם מניין לפקוח נפש שדוחה את השבת נענה ר' ישמעאל ואמר 4 אם במחתרת ימצא הגנב ומה זה שספק על ממון בא ספק על נפשות בא ושפיכות דמים מטמא את הארץ וגורם לשכינה שתסתלק מישראל ניתן להצילו בנפשו ק"ו לפקוח נפש שדוחה את השבת נענה ר"ע ואמר 5 וכי יזיד איש על רעהו וגו' מעם מזבחי תקחנו למות מעם מזבחי ולא מעל מזבחי ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לא שנו אלא להמית אבל

ושמואל אמר לפקח עליו את הגל. קאמר דאם רוב ישראל (ב) אבל במחצה על מחצה לא וכ"ש ברוב כותים: **אינו כן.** דאמר אפילו ברוב כותים מפקחין: **למאי הילכתא.** הוי כותי אליבא דשמואל כיון דאמר מפקחין עליו כל שכן דמצוה להחיותו ולמאי הילכתא הוי כותי: **להאכילו נבילות.** עד שיגדל ויקבל עליו גירות: **אם רוב ישראל ישראל למאי הילכתא.** הוי ישראל ברוב ישראל טפי ממחצה על מחצה (ג) אי שלא להאכילו נבילות במחצה על מחצה לא ספינן ליה: **לנזקין.** שור של ישראל שנגח של כותי פטור ושור של כותי שנגח של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם ושל ישראל שנגח של ישראל תם משלם חצי נזק מועד משלם נזק שלם: **אי נימא דנגחיה תורא דידן לתורא דידיה.** וקאמרינן דמחייבינן ליה לשלומי: **נייתי ראיה.** דישראל הוא ונשקול וכל זמן שלא טבל בבית דין לשם גירות לא מצינן (ד) לישראל לחיובי לשלומי: **פלגא.** משלם כישראל אידך פלגא ספק הוא וזה תובעו נזק שלם כדין כותי אמר ליה אייתי ראיה דלאו ישראל אנא ושקול: **מאי קאמר.** כל הני ספיקי דקתני מאי אתו לאשמועינן: **שמצילין את המת.** לחצר המעורבת דליכא איסור אלא טלטול: **אבל הכא.** כי לא שרית ליה לפקוחי מאי אית ליה למיעבד דתיהוי איסורא דאורייתא דנשרי הא מקמי הך: **עד היכן הוא בודק.** אם דומה למת שאינו מזיז איבריו עד היכן הוא מפקח לדעת האמת: **עד חוטמו.** ואם אין חיות בחוטמו שאינו מוציא רוח ודאי מת ויניחוהו: **הכי גרסינן אמר רב פפא מחלוקת מלמטה למעלה.** מחלוקת דהנך תנאי דמר אמר עד לבו ומר אמר עד חוטמו מלמטה למעלה שמוצאו דרך מרגלותיו תחלה ובודק והולך כלפי ראשו דמר אמר בלבו יש להבחין אם יש בו חיות שנשמתו דופקת שם ומר אמר עד חוטמו דזימנין דאין חיות ניכר בלבו וניכר בחוטמו: (ה) **גזי נזרך.** ונזר הוא שער הראש: **אפילו תימא אבא שאול.** נמי סבירא ליה עד חוטמו: **ולוי הסדר.** ° לא פורש לי מהו: **ושפיכות דמים.** שהותר לבעל בית לשפוך דמו של זה להצלת ספק נפשו עבירה חמורה היא שמטמאת את הארץ כדכתיב (במדבר לה) ולא תטמא את הארץ גבי פרשת רוצחין: **וגורם לשכינה שתסתלק.** כדכתיב (שם) אשר אני שוכן בתוכה הא אם תטמאו איני שוכן וגבי רוצח כתיב ו): **מעם מזבחי.** אם כהן הוא שבא לעבוד עבודה: **ולא מעל מזבחי.** ° אם התחיל בעבודה אין מפסיק לבא לידון אלא משלים עבודתו: אבל

ולפקח הגל אינו כן. אומר ר"י דהיינו טעמא דאין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב משום דכתיב (ויקרא יח) וחי בהם ולא שימות בהם שלא יוכל לבוא בשום ענין לידי מיתת ישראל א: **להאכילו נבילות.** לא הוה מצי למימר שלא להחיותו משום דאפילו מחצה על מחצה אינו חייב להחיותו דדוקא ברוב ישראל אמרינן לא שנו אלא להחיותו: **להחזיר לו אבידתו.** הא דלא קאמר להחיותו כדקאמר רב לעיל פירש רש"י דלשמואל איצטריך דסבירא ליה דאפילו לפקח את הגל בשבת אין הולכין אחר הרוב כל שכן להחיותו ואע"ג דסבירא ליה לשמואל (ב"ב דף כג:) אין הולכין בממון אחר הרוב ב הני מילי היכא דאתי לידיה ג ברשות בעלים כמו מוכר שור לחבירו ונמצא נגחן ד אבל הכא דלא אתא לידיה ברשות בעלים ה אזלינן בתר רובא ובכתובות סוף פ"ק (דף טו:) פירש דרבותא נקט אפילו להחזיר לו אבידה דאיכא עבירה גדולה כדאמרי' (סנהדרין דף עו:) המחזיר אבידה לכותי עליו הכתוב אומר למען ספות הרוה את הצמאה וגו' ו ואפי' הכי מחזירין היכא דאיכא רוב ישראל וכל שכן להחיותו דליכא עבירה כולי האי דמפרנסין עניי כותים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום [גיטין סא.]: **להחזיר לו אבידה.** אבל מחצה על מחצה לא דאמר ליה אייתי ראיה דישראל את ואחזיר לך: **לא צריכא דנגחיה תורא דידיה לתורא דידן.** תימה לי דהוה מצי למימר כולהו לנזקין אם רוב ישראל ישראל דנגחיה תורא דידן לתורא דידיה מחצה על מחצה ישראל דנגחיה תורא דידיה לתורא דידן ולא משלם אלא פלגא אם רוב כותים כותי משלם נזק שלם אלא ניחא למימר חידוש בכל חד: **אבא שאול אומר מטיבורו.** הקשה רבינו תם דבפרק המפלת (נדה דף כה.) תניא איזהו שפיר מרוקם אבא שאול אומר תחילת ברייתו מראשו ועוד הקשה דהא התם משמע דלא איירי אלא בגודל האיברים ובקוטנן דקא מסיים עלה שתי עיניו כשני טיפין של זבוב וכו' להכי גרס ר"ת תחילת ברייתו כרשון פירוש יוס שנגמר תחילת צורתו הוי כל גופו גדול כסלעס כדמתרגמינן רשונא וכן פירש בערוך [ערך רשון]: עס

מסורת הש"ס

א) שבת מג: [תוספתא שבת פי"ד ה"ז], ב) שבת מג: קיז:, ג) סוטה מה., ד) מכילתא פ' כי תשא, ה) [בערוך ערך סרד ד' איתא ולוי הסרד פי' גאון יש אומרים שהי' עושה בגדי שרד לפיכך נקרא סרד או שהיה עושה כלי שרד כגון מצודות], ו) [שבת לג. וע"ש], ז) בס"א: וגבי רוצח כתיב, תחילת ד"ה הבא, ח) [ועי' תוס' ב"ק כז: ד"ה קמ"ל],

תורה אור השלם

1. עָלֶיךָ נִסְמַכְתִּי מִבֶּטֶן מִמְּעֵי אִמִּי אַתָּה גוֹזִי בְּךָ תְהִלָּתִי תָמִיד: תהלים עא ו
2. גָּזִּי נִזְרֵךְ וְהַשְׁלִיכִי וּשְׂאִי עַל שְׁפָיִם קִינָה כִּי מָאַס יְיָ וַיִּטֹּשׁ אֶת דּוֹר עֶבְרָתוֹ: ירמיהו ז כט
3. כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּחָרָבָה מֵתוּ: בראשית ז כב
4. אִם בַּמַּחְתֶּרֶת יִמָּצֵא הַגַּנָּב וְהֻכָּה וָמֵת אֵין לוֹ דָּמִים: שמות כב א
5. וְכִי יָזִד אִישׁ עַל רֵעֵהוּ לְהָרְגוֹ בְעָרְמָה מֵעִם מִזְבְּחִי תִּקָּחֶנּוּ לָמוּת: שמות כא יד

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ולוי הסדר. **לא פורש לי.** עי' ברכות כה: רש"י ד"ה מאן שמעת ליה וס"נ: **שם** ד"ה **ולא** מעל מזבחי **אם** התחיל בעבודה. עי' ברש"י מכות יב. ד"ה טעה יואב וצ"ע:

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא צריכא אלא לר' יהודה בן לקיש: (ב) רש"י ד"ה ושמואל כו' דאם רוב ישראל ישראל אבל: (ג) ד"ה אם רוב כו' על מחצה דאי שלא להאכילו וכו' על מחצה נמי לא ספינן: (ד) ד"ה נייתי כו' לשם גירות לא מצינן לחיוביה לישראל לשלומי: (ה) ד"ה גזי נזרך וד"ה אפילו תימא נ"ל קודם ד"ה הכי גרסינן:

מוסף רש"י

אתה גוזי. אתה מראשי, יצרת ראשי תחילה, דגוזי לישנא דרישא כמו גזי נזרך, שער ראשך תלשי וגלי ראשך (סוטה מה:).

מוסף תוספות

א. ואם נלך אחר הרוב יכול לבא לידי מיתת ישראל. תוס' הרא"ש כתובות טו: ב. ולימא מוצא אייתי ראיה דישראל את ושקול. רמב"ן כתובות טו: ג. ממון הזה שאנו רוצים להוציא מידו מחמת הרוב. תוס' הרא"ש שם. ד. שבהיתר באו המעות לידו ומדעתו נתנם לו הלוקח. תוס' כתובות טו: ד"ה להחזיר. ה. [ו]שמא שלא כדין באת לידו. תוס' הרא"ש שם. ו. רוה, נכרים, ששבעים ואינן צמאין ליוצרם, צמאה, זו כנסת ישראל שצמאה ותאיבה ליראת יוצרה ולקיים מצותיו, והמחזיר אבידה לנכרי השווה וחבר נכרי לישראל, ומראה בעצמו שהשבת אבדה אינה חשובה לו מצות בוראו, שאף לנכרי הוא עושה כן שלא נצטווה עליהם. רש"י סנהדרין עו:

עין משפט נר מצוה

פא א ב ג ד מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הל' כו טוש"ע אה"ע סי' ד' סעיף לד:

פב ה מיי' פ"ב מהלכות שבת הלכה יח סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סי' שכט סעיף ד:

פג ו מיי' פכ"ו מהל' שבת הל' כא סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סי' שיא סעיף א:

פד ז מיי' פ"ב מהלכות שבת הלי"ט טוש"ע או"ח סי' שכט סעיף ד:

רבינו חננאל

מי שנפלה עליו מפולת ספק הוא שם ספק אינו שם, ספק חי ספק מת, ספק נוכרי ספק ישראל מפקחין עליו. מצאוהו חי מפקחין עליו מצאוהו מת יניחוהו. אוקימנא אפי' לר' יהודה בן לקיש דאמר שמעתי שמצילין את המת מפני הדליקה, הכא מודה שאם מצאו חי מת יניחהו, פשוטה היא. ת"ר עד היכן בודק עד טיבורו ויש אומרים עד חוטמו. בדק ומצא עליונים מתים לא יאמר שכבר מתו התחתונים. מעשה היה ובדקו ומצאו עליונים מתים ותחתונים חיים. אמר רב פפא מחלוקת כשבדק ממטה למעלה, שלא יאמר כיון שאין חיותא בטיבורו כבר מת, אלא צריך לבדוק עד חוטמו. אבל אם בדק ממעלה למטה כיון שבדק בחוטמו ואין לו חיותא תוב לא צריך, שנאמר כל אשר נשמת רוח חיים באפיו. מניין לפיקוח נפש שדוחה את השבת כו', אסיקנא כשמואל דאמר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ולא שימות בהן.

תום' ישנים

אמר רב פפא להאכילו נבלות. וה"נ הוה מצי למינקט לענין [שלא] להחיותו אי במחצה על מחצה מצוה להחיותו. אבל גבי רוב ישראל לא הוה מצי למינקט להחיותו, כיון דאפילו במחצה על מחצה חייב להחיותו אם כן לא היה זה שום חידוש. ואם נאמר דבמחצה על מחצה אינו חייב להחיותו, הוה מצי למימר על רוב ישראל דחייב להחיותו, אלא רבותא נקט דאפילו להחזיר לו אבידה שיש בגוי עבירה כמו ששנינו בסנהדרין [עו, ב] לא יאבה ה' סלוח לו זה המחזיר אבידה לכותי, אפילו הכי אם רוב ישראל כישראל, אבל להחיותו אין כל כך עבירה (כדתנן) [כדתניא] בגיטין [סא, א] מפרנסין עניי נכרים עם עניי ישראל. וכן נראה לרבינו שאין צריך להחיותו כיון דליכא פקוח נפש אלא ברוב ישראל, והשתא אתי שפיר דלא הוי מצי למינקט במחצה על מחצה כדי להחיותו, ורב דאמר לעיל לא שנו אלא להחיותו, ארוב ישראל קאי. והכי נמי הוה מצי למינקט במחצה על מחצה כדי להחיותו כרב דאמר לעיל לא שנו [כו' אלא דנקט] החזרת אבידה שהיא חידוש יותר כדפרישית. **לא נצרכה [אלא]** לחיי שעה. והא דאמרינן בפרק שני דע"ז [כז, ב] דלחיי שעה לא חיישינן פי' ומתרפא מן הגוי ואע"פ (כי) [ד]שמא ימית[נו] לאלתר, היינו הכא והתם לטובתו, כי כאן מפקחין כדי להחיותו, ושם מרפאין אותו אולי יחיה. **מתוך שאדם בהול על מתו אי לא שרית ליה אתי לכבויי.** ולא דמי לממון דאמרינן בפרק כל כתבי [שבת קיז, ב] מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה אתי לכבויי, דהתם כיון שאינו טרוד להציל (לא יבא להציל) לא יבא לחלל שבת בשביל ממונו, אבל כשטרוד בהצלה אז יבא לחלל שבת אגב טירדיה, אבל במת הוי איפכא שבקל יכול להצילו ובשעת הצלה לא הוי טרוד, אבל אי לא שרית ליה אגב טירדיה ולעריה יבא לכבות. מ"ר.